

ЮРІЙ ЛУЦЬКИЙ: МІЖ УКРАЇНОЮ І ЗАХОДОМ. НОТАТКИ ПРО НАУКОВУ СЕСІЮ ДО 90-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВЧЕНОГО

Наприкінці 2009 року в Києві відбулася наукова конференція “Україна і світ: прагнення змін”. Організатором цієї наукової акції виступило Українське Фулбрайтівське товариство, що існує під егідою Програми академічних обмінів імені Фулбрайта в Україні. Це була традиційна, уже дванадцята щорічна Фулбрайтівська конференція; тематика доповідей відображала найрізноманітніші зацікавлення українських науковців. У рамках конференції було проведено й наукову сесію до 90-річчя від дня народження Юрія Луцького (1919–2001), відомого літературознавця та перекладача, одного з піонерів українознавчих студій на північноамериканському континенті, професора й доволітнього завідувача кафедри славістики Торонтського університету. Сесія мала назву “Юрій Луцький: між Україною і Заходом”. Загалом було виголошено сім доповідей, що стосувалися різних аспектів багатогранної особистості ювіляра, духовну присутність якого відчували всі доповідачі, учасники й гості конференції.

Першим доповідачем був письменник і правозахисник, головний редактор газети “Наша віра” *Євген Сверстюк*, який “познайомився” з Юрієм Луцьким наприкінці 1980 року. Саме про це “заочне знайомство” учасники конференції змогли почути з перших уст: листування з Юрієм Луцьким творило для Є. Сверстюка “світлі сторінки в сірій книзі”, яку він тоді “гортав”, відбуваючи заслання в бурятському містечку Богдарин на кордоні СРСР та Монголії. Листування тривало не тільки під час заслання Сверстюка (листи в обидва боки доходили, що дивувало обох кореспондентів), а продовжувалося й після його повернення до Києва в 1983 році. Коли впала залізна завіса й дисиденти змогли їздити на Захід, відбулася й перша особиста зустріч Є. Сверстюка та Ю. Луцького; сталося це 1989 року в Торонто. Згодом їхнє листування (за обопільною згодою) було опубліковане окремою книжкою в Українському незалежному видавництві “Смолоскип” імені Василя Симоненка в Балтиморі (1992). Є. Сверстюк становить собі (а разом і учасникам сесії) питання, які ж були внутрішні спонуки для професора Луцького, аби так наполегливо писати до далекого заслання листи, що не приносять жодних академічних дивідендів? І сам же відповідає, висловлюючи припущення, що через це листування Ю. Луцький, можливо, навіть підсвідомо, прагнув почути голос свого батька — Остапа Луцького, який, як відомо, загинув 1941 р. в радянському концтаборі. Зважаючи саме на цей пуант, прояснюється й назва доповіді Євгена Сверстюка — “Юрій Луцький: перезва в горах”.

Діалогові з Юрієм Луцьким була присвячена також доповідь лауреата Національної премії імені Шевченка *Михайлини Коцюбинської*, яка виступала на сесії як літературознавець і мемуарист, представляючи Національну спілку письменників України та Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України. Михайлина Хомівна говорила про свої, як вона висловилась, “осінні” зустрічі; доля подарувала їй змогу контактувати з двома видатними людьми, без яких українська гуманітарна наука виглядала б не так яскраво: це два Юрії — Шевельов і Луцький. На відміну від Шевельова, з яким Коцюбинська познайомилася в

Києві під час I Конгресу Міжнародної асоціації українців у серпні 1990 року, із Луцьким не було особистих зустрічей, були тільки “зустрічі інтелектуальні”: доповідач згадала про своє редагування перекладу монографії Луцького “Між Гоголем і Шевченком” для серії “Українська модерна література”, про працю Луцького над його останньою епістолярно-архівною книжкою за матеріалами з архіву Аркадія Любченка (до цієї книжки, яка вийшла під назвою “Дорогий Аркадію”, сама М. Коцюбинська на прохання Луцького написала передмову). Була окрема згадка про щоденникові записи та спогади Ю. Луцького, схарактеризовані як “дивовижні документи неповторності й химерної суперечності людської натури та вічної молодості душі”.

“Дивовижні документи молодості душі” були розглянуті також у доповіді авторки цих рядків “Просопографія Юрія Луцького крізь призму його епістолярію”. На основі матеріалів з архіву Юрія Луцького в Торонтському університеті в доповіді було окреслено коло його кореспондентів, яке виявилось надзвичайно широким, адже професор Луцький охоче налагоджував листовні контакти (про що учасники сесії могли переконатися навіть із попередніх виступів) і активно підтримував їх. Його листування, якщо обмежитись тільки українським культурним контекстом, мало два аспекти — листування з кореспондентами в Україні та листування з кореспондентами поза Україною (у Північній Америці, Австралії, Західній і Центральній Європі). Було простежено, що з епістолярію вимальовується образ Юрія Луцького як надзвичайно працюючого науковця й викладача, як ініціатора різноманітних наукових і перекладацьких проєктів, як невтомного “популяризатора” української культури, як людини наполегливої та міцної, проте часто вразливої та чутливої. Було висловлено сподівання, що роль Ю. Луцького і його доробок в контексті української культури й науки буде належно досліджено й оцінено.

Із доповіддю “Феномен Миколи Гоголя в інтерпретації Юрія Луцького” виступила професор Національного університету “Києво-Могилянська академія” *Лариса Масенко*. Звернення до Гоголя було прикметним із двох причин: по-перше, 2009 рік було проголошено в Україні “роком Гоголя” (це, сказати б, загальний суспільно-культурний контекст); по-друге (і вагоміше в цій ситуації), “тема Гоголя” належала до провідних у творчому доробку Юрія Луцького. Аналізуючи його монографію “Між Гоголем і Шевченком” (1971), Л. Масенко зупинилась на характеристиці Гоголевої позиції щодо вибору мови писання: саме Луцький ще на початку 1970-х років запропонував розглядати творчість Гоголя в контексті інтелектуальної історії України першої половини XIX ст., коли перед освіченою частиною українства постала дилема — чи змиритися з провінційним статусом України в Російській імперії, а відтак і з розчиненням української культури в російській, чи започаткувати національний рух за самостійний розвиток України. Знаковими постатями цієї доби, на слушну думку Луцького, були Гоголь і Шевченко: Гоголя вчений трактує як “консервативного малороса”, а Шевченка як “новітнього українця”.

Цю ж монографію професора Ю. Луцького було покладено в основу ще однієї доповіді: “Історія української літератури “поміж Гоголем і Шевченком”, яку виголосила науковий працівник Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України *Леся Демська-Будзуляк*. Основна теза цієї доповіді полягала в тому, що історико-культурологічну студію Луцького, зокрема застосований тут “історіографічний метод”, варто використати в “постколоніальному дискурсі”, в якому мимоволі опинилося сучасне українське літературознавство, аби визначити стратегію написання “Історії української літератури”, що над нею від початку нового тисячоліття працюють науковці Інституту літератури.

Приємною несподіванкою для багатьох учасників наукової сесії стала доповідь доцента Харківського національного автомобільно-дорожнього університету *Всеволода Любченка* — “Другий батько “Щоденника” Аркадія Любченка”. Сам Юрій Луцький у листах до різних кореспондентів неодноразово зазначав, що свою наукову кар’єру він хотів би завершити “контroversійною публікацією” цього щоденника, про який було відомо ще із середини 1950-х років, але до цілісної публікації

справа дійшла щойно наприкінці тисячоліття. Про непростий шлях до видання щоденника, про працю Луцького, який і був його “другим батьком”, адже набрав текст на комп’ютері, освоївши так новітні технології, і розповів син “першого автора щоденника” Аркадія Любченка — Всеволод, який, як і всі попередні доповідачі, так само листувався з Юрієм Луцьким.

Ще одна доповідь була присвячена науковій та літературній творчості Ю. Луцького. Доцент Львівського національного університету імені Івана Франка, письменник і перекладач *Тарас Лучук* подав назву своєї доповіді у формі питання: “Білінгвізм чи квазібілінгвізм Юрія Луцького?”. Найперше було зазначено, що творчість Ю. Луцького перебуває в силовому полі української еміграції, щоправда, сам Луцький себе емігрантом ніколи не вважав. Зважаючи на поліфонію еміграційного інтелектуального життя, зокрема в літературній та науковій сфері, а також на самоідентифікацію Луцького, визначити його статус як двомовного письменника доволі складно: як перекладач і науковець, він надавав перевагу мові англійській (переклади творів українських авторів, основні наукові монографії), хоча спробував себе як український перекладач, а також окремі статті писав українською; як мемуарист він функціональний у літературі українській (дві книжки спогадів, щоденник з останніх років життя), а як есеїст — у літературі англійській (популярні біографії Гоголя й Шевченка). Отже, на думку Т. Лучука, до літературно-наукової діяльності Ю. Луцького найкраще прикласти таке визначення, як “ситуативний білінгвізм”.

Усі шанувальники професора Луцького матимуть змогу прочитати виголошені доповіді, адже 2009 року започатковано добру традицію видавати матеріали щорічних Фулбрайтівських конференцій окремою книжкою. Цей видавничий проект Українське Фулбрайтівське товариство здійснює спільно з київським видавництвом “Дух і літера”. Першим виданням була монографія “Ідентичність і пам’ять у пострадянській Україні” (Київ, 2009), де є розділ, присвячений 100-річчю від дня народження Юрія Шевельова (“Постать Юрія Шевельова в контексті світової культури”), а у планованій монографії “Україна і світ: прагнення змін” буде розділ, присвячений 90-річчю від дня народження Юрія Луцького (“Юрій Луцький: між Україною і Заходом”).

Отримано 27.04.2010 р.

Ольга Лучук
м. Львів



Володимир Винниченко. Щоденник. Т.3. 1926 – 1928. – Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної академії наук України, Комісія Української Вільної Академії Наук у США для вивчення і публікації спадщини Володимира Винниченка, Канадський Інститут Українських студій. – К.–Едмонтон–Нью-Йорк: “Смолоскип”, 2010. – 622 с.

Третій том щоденникових записів Володимира Винниченка охоплює 1926 – 1928 рр. минулого століття. Це – довгоочікуване продовження двох попередніх книжок, виданих в Едмонтоні – Нью-Йорку 1980 р. і 1983 р., що містили записи 1911 – 1920 і 1921 – 1925 рр.

Авторські систематичні нотатники відтворюють лабораторію творчості митця, виповнені політичними візіями, філософсько-публіцистичними й психологічними роздумами, інтимними переживаннями видатного письменника, політика, художника.

В.Л.

